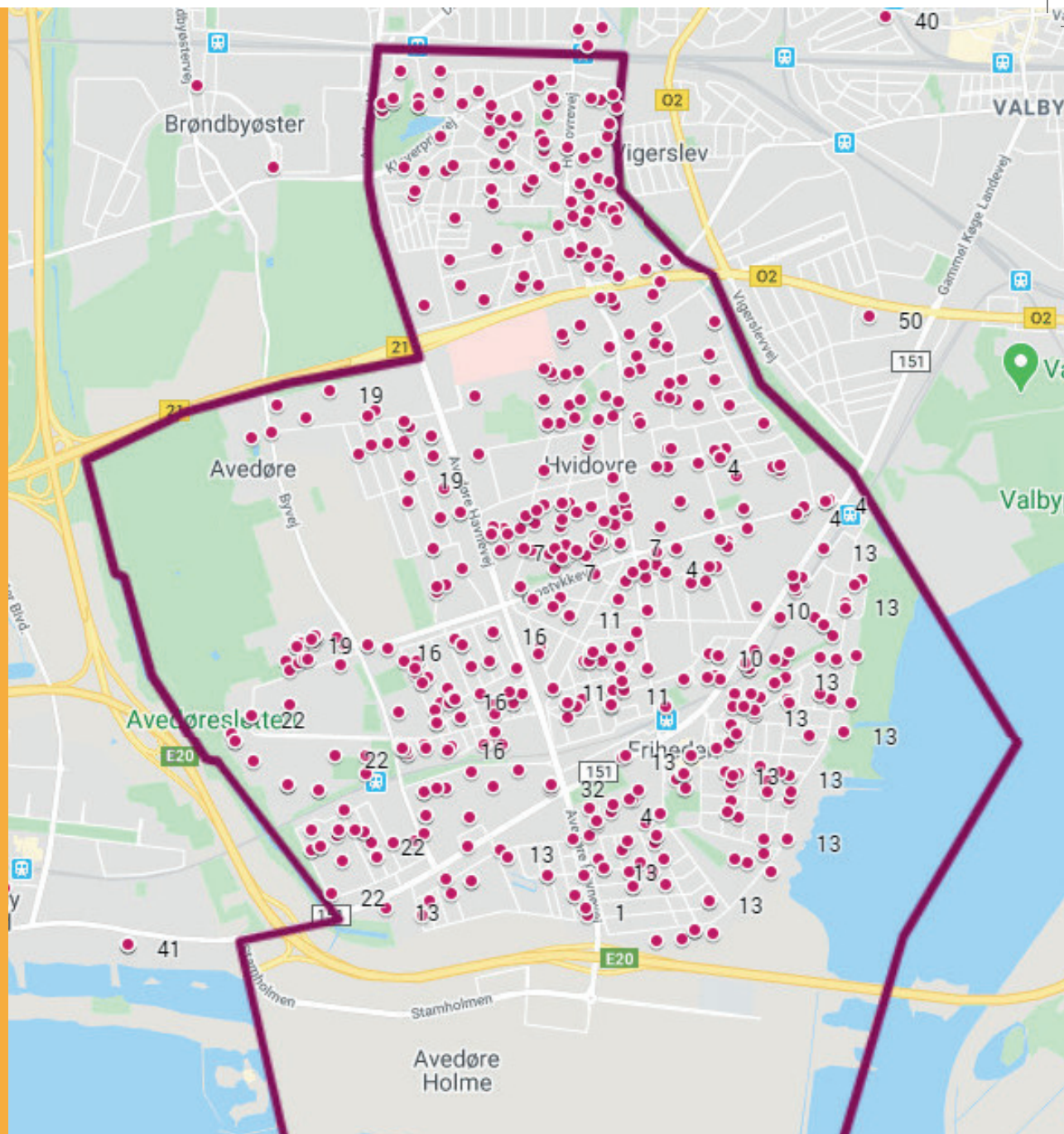

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

Indholdsfortegnelse

Formanden har ordet	3
Hvidovre Sygekasse.....	4
Sygekasse i Avedøre.....	10
Hvidovre Nord for banen.....	12
Om enfamiliehuset, villaen og parcelhuset....	17
Vejene til Hvidovre - Forstadsmuseet indbyder	25
Det hvide forklæde, der hang i vinden og blafrede	26
Hvad er mon historien bag fotoet?	28
Butikker i Hvidovre syd	33
Arrangementer.....	34
Bagsiden... ..	36

Forstadsmuseet:

Alarmpladsen 1, Avedørelejren,
2650 Hvidovre

Tlf.: 3649 0030

E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:

E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)

Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:

LaserTryk

Trykt i 685 eksemplarer

ISSN: 1602-7051

ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:

Sådan fordeler medlemmer af Hvidovre
Lokalhistoriske Selskab sig i Hvidovre

Bladet nr 4 2020:

Deadline Uge 43:

Omdeles fra:

Uge 49

Arrangementer:

Tilmelding online på

<https://hls.nemtilmeld.dk/>

eller kontakt et bestyrelsesmedlem

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
3. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 10285232

Formanden har ordet

Anders Aalund

Jeg håber ikke du har ligget lige så underdrejet hen over sommeren som Hvidovre Lokalhistoriske Selskab. En situation som Covid-19 virussen har afstedkommet. Der er ikke afholdt nogen arrangementer siden generalforsamlingen den 5. marts 2020. Det første arrangement efter pausen blev rundvisningerne i Avedøre Landsby i august. Det blev til to rundvisninger på grund af de mange, der gerne ville deltage.

Det vil altså sige næsten et halvt år uden arrangementer.

Der er som bekendt åbnet så meget op for muligheden for at forsamles, at arrangementsudvalget har arbejdet ihærdigt for at finde nye datoer for de aflyste arrangementer. Det er stort set lykkedes, så du ikke går glip af de fine tilbud. Endnu engang må det være på sin plads at takke for udvalgets store arbejde.

Har du et forslag til et arrangement er du meget velkommen til ringe til tovholderen for arrangementsudvalget Karen Johansen på telefon 2992 0417 eller maile til katojo@live.dk.

Covid-19 situationen har også betydet, at en del af vores medlemmer ikke har fået betalt kontingent. Kassereren har udført en beundringsværdig indsats for at inddrive restancerne. Tusind tak for det.

Jeg håber at Covid-19 snart går til, så vi kan få Selskabet op i normal pace.

Interviewgruppen har også været aktive, men kunne godt bruge nogle flere kolleger. Så hvis du har lyst til at deltage i dette meget spændende og givtige arbejde, hvor man møder spændende mennesker, der har bidraget til lokalhistorien, må du meget gerne henvende dig til tovholderen for Interviewgruppen:

Knud Sørensen på 4183 3108 eller ved at maile til hlskasserer@gmail.com.

En af aktiviteter, der også er fortsat uden væsentlig indblanding fra Covid-19 er indsamlingen af fakta til den kommende udstilling om forretninger gennem tiden i en stor del af det sydlige Hvidovre. Resultatet af dette arbejde vil kunne ses på Hovedbiblioteket i perioden 3. til 20. september begge dage inklusive. Medlemmer af arbejdsgruppen vil være tilstede på udstillingen hver dag i udstillingsperioden mellem klokken 11 og 17, hvor de vil indsamle dine kommentarer og eventuelle afleveringer, så vi kan komplettere vores viden om forretningslivet i Hvidovre. Der skal lyde en stor tak til gruppen for det store arbejde, der er præsteret.

Selskabets nye logo, der bl.a. fremhæver at Selskabet repræsenterer hele Hvidovre Kommune, er ikke blot symbol på en på-

stand. Dette vidner ”bjergtrøjen” på forsiden af dette nummer. Hver prik angiver et medlems bopæl. Som det kan ses, er medlemsskaren bosiddende i stort set alle ender og kanter af kommunen. En kendsgerning, der nok ikke har været så åbenbar før, men ikke desto mindre er meget tilfredsstillende at erfare.

Der arbejdes stadig med bladets udtryk. Der er blevet arbejdet med bl.a. tykkelsen af omslaget. Nummer 2-2020 havde et meget tykt omslag, hvilket nok ikke var hensigtsmæssigt, så derfor er nærværende udgave forsynet med et tyndere omslag. Det burde gøre det nemmere at håndtere under læsningen. Du må meget gerne fortælle om dine oplevelser med bladet til hlsredaktionen@gmail.com.

Det bliver spændende at komme at deltage i arrangementer igen. Man lærer altid noget nyt, men frem for alt møder man mange rigtig hyggelige mennesker.

Vi har ikke modtaget nogen kommentarer til det regnskab, der blev præsenteret i sidste nummer af bladet. Det tager bestyrelsen som udtryk for, at det er blevet vel modtaget.

Rigtig god læsning, der er mange spændende artikler i dette nummer.

Hvidovre Sygekasse

Af Jens Frederik Jørgensen

1. april 1973 blev sygekasserne nedlagt, og opgaverne overgik til kommuner og amter.

Sygekassernes historie er spændende og rummer så meget arkivmateriale, at historien slet ikke kan rummes og udførligt beskrives i en kort artikel. Derfor har jeg i denne artikel valgt nogle få emner ud.

"Hvidovre Sogns Syge- og Begravelseskasse" – "Hvidovre Sogns Syge- og Begravelsesselskab" blev stiftet i 1875, og i 1892 blev alle sygekasser statsanerkendte. Indtil Steinckes socialreform i 1933, hvor det blev en pligt at være medlem af en sygekasse, var sygekasserne en privat forsikringsordning – et solidarisk fællesskab, der sikrede medlemmerne den nødvendige hjælp ved sygdom og begravelse. En sådan gensidig hjælp havde været familiens ansvar og opgave eller været en del af de forskellige håndværkerlaugs virksomhed. Med industrialiseringen og fraflytningen fra land til by stod arbejdere og samfundets fattige og ubemidlede hjælpeløse og overladt til at søge fattighjælp med det deraf følgende tab af sociale rettigheder og status, hvis de blev syge.

*"Som nydende Medlemmer optages kun ubemidlede Personer af Arbejderklassen og med dem i økonomisk Henseende ligestillede Mænd og Kvinder, saasom mindre Jordbrugere, Haandværkere og andre Næringsdrivende, Tjenestemænd o. lign., naar de har fast Ophold indenfor Sognets Grænser, ikke er under 14 Aar og ikke over 40 Aar gamle."*¹

Man kunne ikke optages som medlem, hvis man var *syg, legemssvag eller ikke var arbejdsfor*. Optagelse forudsatte, at man afgav en skriftlig "tro og love-erklæring". Hjælp fra sygekassen kunne man først få 6 uger efter optagelsen. Retten til barselshjælp indtrådte først, når der var forløbet 10 måneder efter optagelsen.

Som medlem i 1929 kunne man få lægehjælp fra en nærmestboende læge, som sygekassen havde overenskomst med. Heraf kommer udtrykket "Sygekasselæge".

Under sygdom kunne der efter 4. dagen ydes "pengehjælp". *Pengehjælp kunne dog ikke ydes for Drankersygdomme eller Sygdomme, der hidrører fra Slagsmål, som er foranlediget af Medlemmet selv. For Alderdomssvaghed, hvormed ikke er forbundet virkelig Sygdom kunne der ikke ydes Pengehjælp.*

Som det fremgår, var sygekassernes sikkerhedsnet i starten meget stormasket.

Efterhånden kom andre muligheder for hjælp og støtte til – tandpleje, hjemme-sygepleje, medicin, barselshjælp, invaliderente.

I 1930 blev der indgået aftale mellem sygekasserne og Sygekassernes Optik – i dag Synoptik – om levering af briller til sygekassernes medlemmer ud fra det princip, at design og kvalitet ikke behøvede at koste det hvide ud af øjnene, sådan som Synoptik formulerer det i sine annoncer. Mange fik det, der kaldtes "sygekassebriller" – runde stel, der sad fast på bøjelige stænger bag øret.

I 1929 kunne man også være bidragsydende medlem med ret til at overgå til at være nydende medlem, når betingelserne herfor var opfyldt. Jeg husker hjemmefra, at min far som bonde på grund af forbedrede økonomiske

Foto hentet fra Synoptikannonce.

¹ Vedtægt for Hvidovre Sogns Sygekasse. Årstal ikke angivet, men gældende 3/4 1929, da Edith C. Harplod blev optaget som medlem Nr. 2188, jfr. hendes medlemsbevis. Kildemateriale fra Forstadsmuseet.

forhold blev overført til en "Fortsættelsesygekasse" og senere, da økonomien ikke var så god længere blev han og vores familie overført til den almindelige sygekasse igen.

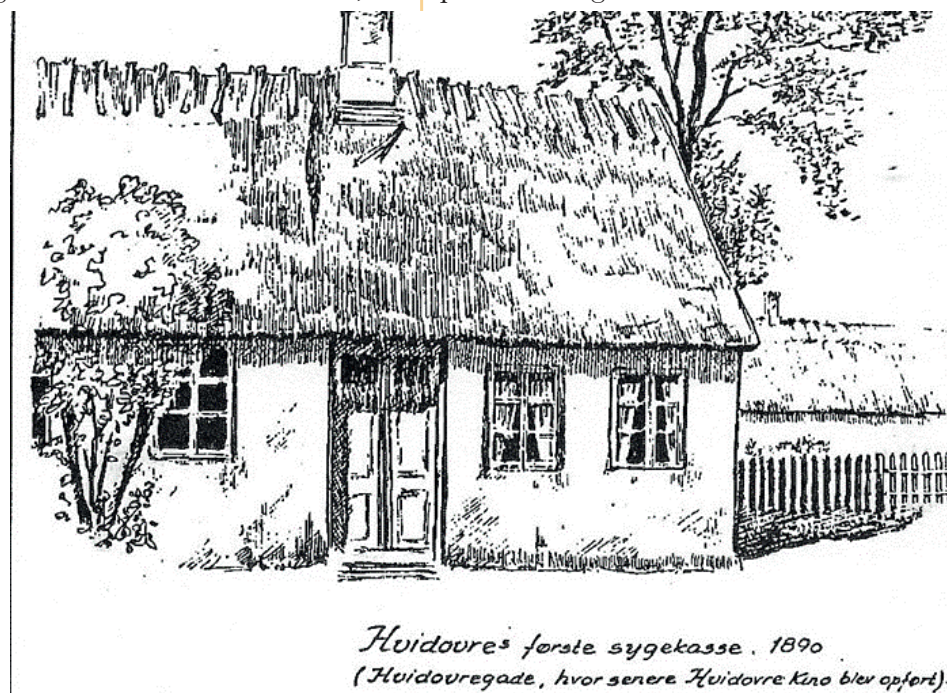
Denne opdeling førte senere til begreberne "Gruppe 1- og Gruppe 2-medlemmer". Ved sygekassernes nedlæggelse etableredes på det grundlag "Sygeforsikringen Danmark".

Sygekassen var ledet af en bestyrelse. Formanden repræsenterede sygekassen udadtil og stod for brevvekslingen. Bestyrelsen valgte en regnskabskyndig som sygekassens kasserer. Denne måtte ikke have sæde i bestyrelsen, men i 1917 kunne Carl Nielsen² ifølge en kautionforsikring være både formand for sygekassen og kasserer i sygekassen.³

Kontingent skulle betales på Sygekassens kontor, hvortil sygdom også skulle anmeldes inden 24 timer. Indbetaling til

sygekassen har i Hvidovre tillige kunnet finde sted andre steder. Der er således blevet fortalt om et indbetalingssted på William Boothsvej 12 i 1950⁴, og om muligheden for at betale i en lille,

langstrakt, hvid bygning på hjørnet af Strandmarksvej og Lodsvej ved siden af den daværende Frihedskro. I denne bygning var der også et lille såkaldt postuddelingskontor.⁵

Kilde: Hvidovre Avis. Kunstneren er ubekendt.

² Gartner, medlem af sognerådet i over 20 år og sognerådsformand fra 1925-28.

³ Jfr. police fra 15. marts 1917 i Dansk Kautionforsikrings-Aktieselskab.

⁴ Foto af indbetalingsstedet findes på arkiv.dk – B 11289.

⁵ Fortalt af Svend Mortensen i medlemsblad 2-2001.

Sygekassen havde også ansat kontrollanter, der tog ud og førte kontrol med de syge.⁶

Hvidovre Sygekasses adresser

I Hvidovregade – hvor senere Hvidovre Kino blev opført – havde sygekassebestyreren sit let faldefærdige hus og her havde sygekassen adresse fra 1885 til 1898.

Frem til 1905 var adressen Hvidovregade 10. Næste sygekasseadresse var Hvidovregade 23. Fra 1911- 23 var adressen Hvidovregade 57 B., hvor sy-

gekassens formand, Carl Nielsen boede. Så flyttedes adressen længere mod syd i Hvidovregade, idet sygekassen rykkede ind på ”Eriksminde”, Hvidovregade 89 og forblev her til 1931.

De følgende 10 år havde sygekassen kontor og adresse i villa ”Trianon”, der lå Hvidovregade nr. 79⁷. I 1932 blev Carl Nielsen forretningsfører og fik den daglige ledelse af den hurtigt voksende sygekasse.

I efteråret 1941 flyttede sygekassen ind i eget hus, Hvidovregade 93. Den stilrene

administrationsbygning var tegnet af arkitekt H. Gottschalk-Hansen. Huset var på 404 m² fordelt på stueetage og en høj kælder. I modsætning til sygekassens tidligere adresser var der her tale om en moderne bygning med centralvarme og vandklosetter. Sygekassen gik selvfølgelig foran med et hus, hvori der var nye sundhedstiltag.

Fra indgangen kom man ind i en vestibule og derfra ind i det store ekspeditionslokale. Bagved lå forretningsførerens og bestyrelsens kontor tillige med et ekstra kontor. Der var spisestue og tekøkken. Endvidere var der 2 massagestuer med tilhørende venteværelse, bad og toilet.

I underetagen var der arkivrum, repræsentantskabslokale, 2 garderober med toiletter, tekøkken, cyklekælder og fyrrum.

I 1943 blev der behov for særlige parkeringsforhold. Ikke til de få biler, der dengang kørte på vejene. Nej der blev etableret et barnevognskur på sygekassens areal.

Sygekassen fik behov for mere plads, og i 1959 flyttede sygekassen ind på Hovedstensvej 3 i en nybygning tegnet af den lokale arkitekt Helge Schønnemann.

”Trianon”. Foto fra 1920erne bragt i Hvidovre Avis 1. august 1979

6 Lomholt, der boede i ”Gammelgaard”, der lå Hvidovrevej 269 er omtalt som kontrollant for sygekassen.

7 Adresse i dag Kirkegade 26. ”Trianon” nedrevet i 1984, hvor der blev bygget et enfamiliehus på grunden.

Tidligere sygekassebygningen, Høvedstensvej/Claus Petersens Allé - Foto: Jørgen Snedled.

I stueetagen i bygningsdelen langs Claus Petersens Alle og med indgang fra Hø-

Askebæger fra VJ-Dans jubilæum 1962.
Tilhører Lis Blichfeldt - Fotograf: Karen Johansen

vedstensvej lå et stort ekspeditionslokale og 4 andre kontorer. På 1. salen lå en fysiurgisk klinik med et stort venteværelse, forskellige kabiner, massagekabiner, baderum, kulbuelyslokale, kontor til lægen og overfysioterapeuten. I fløjen langs Høvedstensvej var der en stor gymnastiksal med tilhørende omklædningslokale og garderobe samt personalets spisestue.

Da sygekassen flyttede fra Hvidovregade blev ejendommen overtaget af danseinstruktør Vincent Jensen, og ejendommen fik navnet "VJ-huset". Her var der danseskole samt selskabslokaler i såvel stueetage som kælder.

I 2002 rykkede nye ejere ind. Nu blev huset hovedsæde for rockergruppen "Bandidos" i det storkøbenhavnske område.

I 2019 blev "Sygekassehuset" ombygget til 2 familieboliger.

Sygekassebygningen på Høvedstensvej blev i 1973 overtaget af kommunen og blev kontor for Teknisk forvaltning/ Stadsingeniørens kontor og senere for Social- og sundhedsforvaltningen.

Erindringer fra Hvidovre Sygekasse

Jonna Hansen, fotograf Jens Frederik Jørgensen

Jonna Hansen blev i 1959 ansat i sygekassen, og hun har fortalt mig herom i et interview.

Der var dengang 16-17 ansatte samt fysioterapeuter og læge. Hun husker, at der kunne være kø i forbindelse med den månedlige indbetaling af kontingent. I mange familier var det den vigtigste udgift, da man var ilde-

Jonna Hansen havde som opgave at passe telefonen i den fysiurgiske klinik på 1. sal. Lægerne kunne ordinere behandling i klinikken, der var ledet af Dr. Rossing. Der var tilbud om kortbølgebehandling, massage, gymnastik, varme og kolde "pakninger", strækbehandlinger. Fysiurgisk behandling overgik til amtet, da sygekassen lukkede. Nu er opgaven tilbage i kommunen i form af Sundhedscentret.

Annonce i Hvidovre Avis

stedt, hvis man blev syg og ikke havde fået betalt kontingent. Man havde en sygekassebog, hvori indbetalingen blev stemplet i. Denne bog havde man så med f.eks. ved lægebesøg.

I 1969 gik sygekassen over til at bruge hulkort som medlemsbevis. Det var en næsten sensationel ændring. Hulkortet blev forløberen for sygesikringsbeviset.

Sygekassen var en god arbejdsplads. Når der var personalefest med deltagelse af bestyrelsesmedlemmerne, kom damerne i lange kjoler. Der var levende musik.

Jeg husker særligt 4 af kollegaerne. Robert Jensen, der var bogholder og omkom ved en ulykke i Sverige. Erik Mikkelsen, der var forretningsfører og fortsatte i amtet. Grete Petersen, som var min nabo, foreslog mig at

Jonna Hansens erindringsgave, Hvidovre Sygekasse. "Tandpine", figur fra Bing & Grøndahl. Fotograf: Jonna Hansen.

blive ansat i sygekassen. Grete Petersen blev senere socialchef i Hvidovre Kommune. Erik Eldrup, der lige som jeg selv fik ansættelse i kommunens afdeling for sygesikring og dagpenge, da sygekassen opgaver blev overflyttet til kommunen. I 1992 gik jeg på efterløn efter et godt arbejdsliv med spændende og varierede opgaver.

Det skal også med, at de ansatte i sygekassen fik en erindringsgave, da sygekassen lukkede. Vi fik hver en af de små Bing & Grøndal figurer, der forestillede et barn med enten tand, øre, mave- eller hovedpine. På figuren stod der med guldbogstaver "Hvidovre Sygekasse".

Nogen vil måske spørge om hvad, der blev af sygekassernes formue, da sygekasserne blev nedlagt. Den blev indbetalt til den nystiftede "Helsefonden", der støtter forskning, forsøg og udvikling inden for det sociale og sundhedsmæssige område.

Sygekassens faner

Et særligt kapitel i sygekassens historie gekassens to faner, der i dag hænger bag glas og i ramme på Forstadsmuseet i Avedørelejren.

Det var den daværende formand for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, Jens Kristensen, der tog initiativ til at redde og restaurere de to faner. Hvidovre Kommune og en anonym bidragsyder betalte i 1983 62.000 kr. for at sikre fanerne mod angreb af enhver art. Restaureringen blev udført på Nationalmuseets afdeling i Brede og fanerne blev hentet hjem derfra den 12.11.1985.⁸

Den ældste fane, der var blevet indviet ved en festlighed på Stengaarden i 1893, blev ophængt i rådhusets nye fløj (Fløj A), hvor socialforvaltningen havde til huse og løste de gamle sygekasseopgaver.

Den anden fane blev ophængt i den

gamle sygekassebygning på Høvedstensvej, hvor stadsingeniøren havde kontor.

Faner er for militæret, fagbevægelsen, partier, foreninger, spejderkorps mv. et uvurderligt og kostbart symbol. Fanen anvendes i såvel festlige som alvorlige stunder.

Sygekassens faner har været med, når medlemmer er blevet begravet eller bisat. **Skulle nogen af medlemmerne ligge ind med fotos af fanerne, når de var i brug, så modtager museet gerne besked herom.**

Det har desværre ikke været muligt at affotografere sygekassefanerne på forstadsmuseet i en ordentlig kvalitet. Nedenfor ses et smukt eksempel på fane fra Skorstensfeierlauget. Muligvis har sygekassefanernes "klæde/fane" siddet fastgjort på en vandret arm på fanestangen ligesom Skorstensfeierlaugets.

(Se side 11)

⁸ Medlemsblad 4-1985.

Lokalhistorisk Forening for Brøndby indbyder:

Mandag den 31. august holder vi det planlagte foredrag om Brøndby Pop Club i teatersalen på UCN, Nykær 44. Det bliver kl. 19 - 20:30, og derefter holder vi den udskudte generalforsamling. Foredraget bliver naturligvis annonceret bredt, så også ikke-medlemmer kan deltage for de sædvanlige 25 kr. Vi er nødt til at vide cirka hvor mange vi bliver, og **derfor beder vi om tilmelding på lokalhistorie.nemtilmeld.dk/3/**

Sygekasse i Avedøre

Af Jens Frederik Jørgensen

Avedøre var ikke med, da Glostrup Sogns sygekasse blev stiftet i 1866. Avedøre meldte sig i stedet ind i Brøndbyøster Sygekasse og Sygeplejeforening, da den blev stiftet i 1882.

I 1960 blev der vedtaget en lov, hvorefter, der kun kunne være én sygekasse i hver kommune.

Derfor blev Avedøreområdet fra 1.1.1962 en del af Glostrup Bys Sygekasse. Glostrup kommunalbestyrelse tilkendegav, at medlemmerne i Avedøre ikke måtte blive dårligere stillet end medlemmerne i Glostrup. Det betød, at der kom et indbetalingskontor i Avedøre. Sygekassen købte et hus på Rosmosevej 51, hvor sygekassen fik kontor.

Sygekassens medarbejdere ønskede en turusordning således, at man ikke hele tiden skulle gøre tjeneste i Avedøreafdelingen. Det blev afslået af sygekassens bestyrelse. I stedet fik medarbejderne i Avedøre et løntillæg – ”Avedøre-tillæg”

I 1967 flyttede kontoret ind i en kontorpavillon på Avedøre Tværvej 15 og fik derved en placering i forbindelse med Glostrup Kommunes filialkontor på Avedøre Tværvej.

3-4 personer fra Avedøre var medlemmer af sygekassens repræsentantskab og Skoleinspektør Henry Aabo var næstformand i sygekassens bestyrelse fra 1962-73. Aabo nævnes også specifikt i en sang fra 100 års jubilæumsfesten i 1966:

Henry Aabo 1904 - 1976 ¹

”Også Avedøre har man slugt
(HENRY AABO fulgte med i købet
Og han repræsenterer sig jo smukt).”

Aabo havde også været med i sygekassearbejdet i Brøndbyøster sygekasse. Således skrev Leif Rasmussen i en artikel i medlemsblad nr. 2-1994 om sygekassen i 1950'erne: Flytning skulle meldes til sygekassen. Det foregik på den gamle Avedøre Skole på Byvej, hvor overlærer Aabo var kasserer. Senere blev kontingentet krævet op på bopælen. Hver måned blev der banket på døren med et ”Goddav, det er fra sygekassen”. Det kostede 7 kr. om måneden, og når man så havde betalt, blev stemplet taget op af lommen og kortet blev stemplet, så man var sikret en måned fremover. Hvis man ikke havde nogle penge, kunne man godt få udsættelse, men så måtte man selv henvende sig hos inkassatoren for at betale restancen.

Det hører også med til sygekassehistorien for Avedøre, at der havde været en særlig sygekasseopkræver i Avedøre. I 1930'erne var det Valdemar Bagge. Hans søn, Helge Bagge blev senere suppleant til repræsentantskabet i sygekassen i Glostrup

¹ Vikar ved Avedøres 2. skole – 1928 Lærer ved Avedøres 3. skole 1930-56 - Skoleinspektør ved Avedøres 4. skole 1956-73 - Medlem af Glostrup Kommunalbestyrelse (A) - Medlem af Avedøre Idrætsforenings bestyrelse. - Medlem af menighedsrådet. - Næstformand i Glostrup Sygekasses bestyrelse. - I det hele taget et aktivt foreningsmenneske.

Skorstensfeierlaugets fane
før og efter restaurering

SPIS I CAFÉ HJERTETRÆET

Cafeén er:

- et spisested, hvor man kan få et billigt måltid mad eller en kop kaffe.
- et sted hvor man kan møde andre mennesker.
- et sted, hvor der kan holdes gravkaffe eller reception efter en kirkelig handling som fx, dåb.
- et kulturtilbud med foredrag, vise-sang, bankospil, m.m.
- et sted, hvor man kan få omsorg både som personale og besøgende og få hjælp til at komme videre, hvis man har brug for det.

Priser:

Almindeligt smørrebrød 12,- kr.
Luksus smørrebrød 25,- kr.
Dagens salat 40,- kr.
Dagens salat stor 55,- kr.
Franskbrød m. 2 skiver ost 25,- kr.
Dagens ret 40,- kr.
Dagens ret stor 55,- kr.
Ekstra kød fra 5,- kr.

Dagens kage/dessert 15,- kr.

Sodavand lille 10,- kr.
Sodavand stor 14,- kr.
1 glas mælk 5,- kr.
1 glas juice 10,- kr.

Spis brunch den 1. fredag

i måneden for kun 75 kr.
(nu også med røget laks, tebirkes og wienerbrød)
Her får du billig og sund mad af gode råvarer i hyggelige omgivelser.
Få dig en tur ud af det og besøge os.
Kom alene eller tag en ven med.

Café Hjertetræet i Avedøre Kirke
Trædrejerporten 6, 2650 Hvidovre
Tlf.: 21162603, mobil: 20866464,
E-mail: laul@avedoere-kirke.dk
Roxana: mobil: 21162558
Åbningstider alle hverdage
fra kl. 10.00 til 14.00

<https://www.avedoere-kirke.dk/cafe-hjertetraet/>

Hvidovre Nord for banen

Af Jens Frederik Jørgensen

Udefrakommende undrer sig ofte over, at jernbanen ikke er kommunegrænsen mellem Hvidovre og Rødovre. Sådant er det ikke. Nord for Roskildebanen ligger også en del af Hvidovre, ganske vist med postnummer 2610 Rødovre. Beboerne er ikke orienteret mod Rødovre, men oplever sig klart som en del af Hvidovre.¹

I denne og et par efterfølgende artikler vil jeg prøve at bidrage til at fortælle historien om den del af Hvidovre og fortælle historier fra området.

Hvidovre Station (trinbræt) og stationskiosk ved viadukten ved Hvidovrevej. - Foto: Forstadsmuseet

Toget stopper i Hvidovre

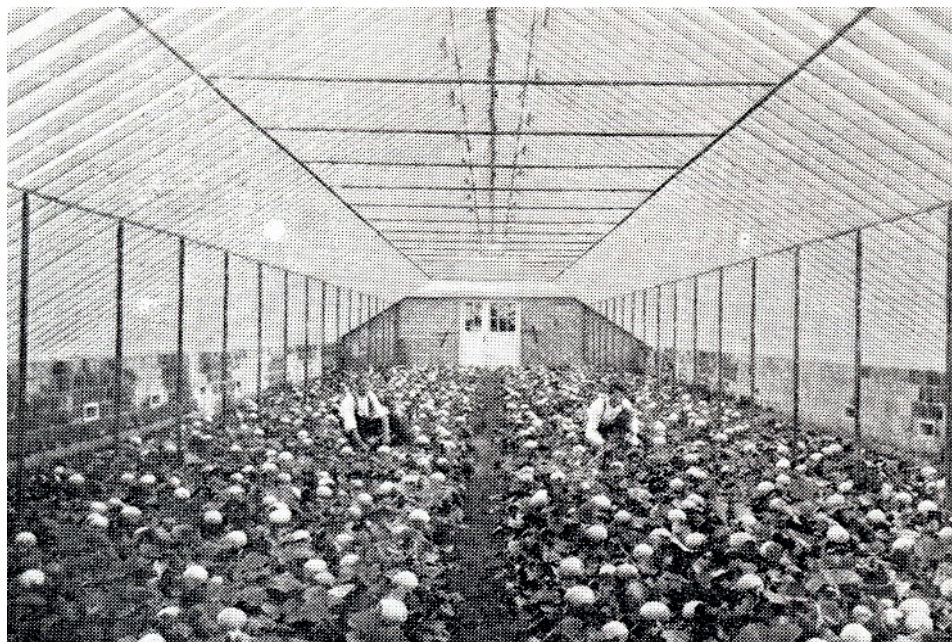
En jernbaneforbindelse og en station var i mange år i 1. halvdel af 1900-tallet startskuddet til byudvikling. Det være sig stationsbyer i provinsen, men også bydele i hovedstadsområdet.

Hvidovre er også et eksempel herpå. Fra 6.10.1935 stoppede toget i Hvidovre. Der var ganske vist ikke tale om en station. Trinbrættet hed officielt "Hvidovre Holdeplads" og lå på sydvestsiden af Hvidovrevej. S-toget med tilhørende station blev åbnet 17.6.1953.

Hvidovre Avis spåede i 1935, at det nye tiltag ville blive fuldstændig revolutionerende og en Appelsin i Turbanen for kommunen: Udviklingen af Kommunen til den side, har hidtil staaet noget i Stampe, hvilket de trafikale Forhold har været Aarsagen til. Men efter at disse Arealer nu saa godt som flyttes en halv Time nærmere Raadhuspladsen, vil der sikkert her sætte en Udvikling og Bebyggelse ind, som vi ikke før har set i Kommunen.²

¹ I nr.3-2011 og nr.2-2012 refereres artikel af forfatteren Thøger Birkeland om stoltheden ved at bo i Hvidovre. Birkeland boede Nordvang 6 fra 1968 til sin død i 2011.

² Kilde: Hvidovre Avis 1935 og Forstadsmuseet.

Fra P.O. Kristensens gartneri – drivhuse. Kilde: Valby Lokalhistoriske Selskab og Arkiv

Gartneriets udstykses

Handelsgartner P. O. Kristensens gartneri havde øje herfor. Han havde i 1912 grundlagt et gartneri med adresse Vigerslevvej 116. Arealet blev flere gange udvidet, og i 1930'erne ejede han hele arealet nord for

banen og øst for Hvidovrevej³. Her drev han et stort grøntgartneri med drivhuse og mistbænke. Hovedafgrøderne var meloner, jordbær, tomater og blomkål. Herudover

avlede han blomkålsfrø, der blev tærsket på stedet og solgt til Amerika.⁴

I 1933 var arealet blevet udstykket i 41 villaparceller. I foråret 1936 havde ejendomsmægler Jens Jacobsen solgt 18 villaparceller, og de første huse var ved at blive opført i det, der hedder "Damhusparkens Villaby".⁵

(Her ville det være fint, og lette læsningen, hvis der kunne indsættes et kortudsnit over området. Måske et foto af området taget med drone?)

I 1936 skrev ejendomsmægleren til sognerådet, at *"der i nærmeste Fremtid ville rejse sig et Villakvarter, som kan blive en Pryd for Sognet og et godt Aktiv i skattemæssig Henseende"*. Lige nu var det blevet komplet umuligt at sælge flere grunde på grund af Hr. Henriksens Fedtfabrik, som var beliggende på hjørnet af Vojensvej og Hvidovrevej. *"Den var mere Losseplads end Fabrik. Den var med sin Grimhed en Skændsel for Kvarteret, og var næppe i Overensstemmelse med Byggevedtægterne"*.

³ Matr.nr 3c og 42 a af Hvidovre By og Sogn, og matr.nr. 7d og 17 d af Rødovre.

⁴ "Danske Gartnerivirksomheder, bind 2, 1935.

⁵ I forbindelse med salg af de første parceller omtales området som "Viaduktgaardens Udstykning".

Sognerådet bad Peter O. Kristensen *”foranledige Fedtfabrikken (Olierenseriet) nedrevet og fjernet fra grunden inden for 14 dage”*.

Huse skyder hurtigt op

Så kom der gang i salg af grunde og i byggeriet. Der blev søgt om 13 byggetilladelser i 1936, og de to første byggerier (Dæmningen 36 og Nordvang 9) stod færdige og fik bygningsattest i 1936.⁶

Der blev i 1937 givet 13 byggetilladelser, 11 byggetilladelser i 1938 og 6 i 1939. På grund af 2. verdenskrig faldt antallet af byggetilladelser - 1 i 1941 og 1 i 1945. Efter krigen var der kun 3 ubebyggede parceller tilbage, og den sidste fik byggetilladelse i 1957 (Nordvang 6).

Husene er meget forskelligartede. De huse, der minder om bungalows, har som oftest et lidt større grundareal end de bungalows, som der i øvrigt findes mange af i Hvidovre. Der er kælder og stueetage. Husene er bygget med gule mursten. Der kom WC i alle husene – trykvandet var kommet til området. De fleste huse havde brændefyret centralvarme. Fra slutningen af 1950erne blev

brændefyret erstattet med en oliefyret kedel.

De fleste af husene var på 85-95 m² i grundplan, enkelte lidt mindre og enkelte lidt større, 100-105 m². I kælderen var der typisk brændsels- og fyrrum, vaskerum, tørrerum og viktualierum. I flere tilfælde var der også garage i kælderen. Det siger lidt om ejernes økonomiske formåen. I stueetagen var der i huse på under 80 m² opholdsstue, spiseetue, soveværelse, køkken og bad/WC. I de lidt større huse var der også plads til et kammer.

På Dæmningsens sydside blev der opført 6 huse i to etager, dobbelthuse og 2-familiehuse.

Det var ikke altid en arkitekt, der udarbejdede husets tegninger. Håndværksmestre og entreprenører stod selv for tegninger til de huse, de byggede og solgte, når de stod færdige.

Arkitekt Holger Andersen, Allégade, Frederiksberg har tegnet 6 af husene, arkitekt Boesen, Rødovre 4 huse og Hvidovrearkitekten, Vennike 3 huse.

Ved gennemsyn af byggesagerne sidder man tilbage med det indtryk, at det sjældent var husenes første beboere, der gennemførte byggeriet.

Peter O. Kristensen beholdt selv to parceller og byggede sit eget hus på Dæmningen 59. I huset var der ifølge bygningstegningen et herreværelse! Dæmningen 61 frasolgte han i 1955, og grunden blev bebygget samme år.

Husene på nordsiden af Nordkærvej ligger i Rødovre Kommune. Lige så snart beboerne træder ud ad havelågen og står på fortovet, da står de i Hvidovre Kommune! Det kan forekomme mærkeligt, men det er nok en meget praktisk foranstaltning, Hvis vejmidten havde været kommunegrænse mellem Hvidovre og Rødovre, skulle kommunerne hver især have vedligeholdt halvdelen af vejen.

Grundejerforeningens virke

I 1937 tog Peter O. Kristensen initiativ til, at der blev stiftet en grundejerforening for området - ”Damhusparkens Villaby”.⁷ Anledningen var, at nogle af de første beboere

⁶ Kilde: Hvidovre kommunes digitale byggesagsarkiv – www.filarkiv.dk

⁷ Forstadsmuseet har fået grundejerforeningens protokoller fra 1937-77 samt andet materiale fra bestyrelsens arbejde.

Fortovsfliserne ender på Nordkærvej, hvor broen lå. Det samme ses på Leopardvej, hvor broen endte. Stadig en gammel låge i hegnet langs Damhusåen/Harrestrup Å, som broen førte over.
Foto: Jens Frederik Jørgensen, maj 2020.

ønskede opsat vejbelysning. Derefter kom vejnavnene på plads. Dæmningen havde i starten heddet "Vojensvejs forlængelse".

Trafikken på Dæmningen var et tilbagevendende emne i grundejerforeningens arbejde. I 1937 var brandstationen på Dæmningen blevet etableret på en del af Kristensens jorde. Københavns kommune anlagde i 1942 en fast bro over åen ved Dæmningen. Udrykningskøretøjer og trafik ind mod byen gav anledning til mange klager, så vejen har haft en omtumlet tilværelse, snart

åben for gennemkørsel og snart kun færdsel for cykler og gående. Dæmningen blev offentlig vej i 1953, og de øvrige veje blev overtaget af kommunen i begyndelsen af 1970'erne.

Naboskabet til Damhusåen/Harrestrup Å har også været et tilbagevendende problem på grund af lugtgener og oversvømmelseskader.

I 1938 anlagte Kristensen en bro over åen for enden af Nordkærvej. Han ejede nem-

lig jord på begge sider af åen. Senere overdrog Kristensen broen til grundejerforeningen, der fik pligt til at holde den vedlig og ret til at færdes på broen. I 1961 blev broen, der førte over til Leopardvej, spærret, da den var uforsvarlig at benytte. Behovet for broen var ikke længere til stede, så den blev nedlagt. Med lidt god vilje (og fantasi) kan man stadig ane, hvor broen har ligget.

Annelise Damm Olesen og hendes familie boede i et af rækkehusene på Leopardvej (Rødovre), så hun kom til at gå i skole på Hendriksholm Skole. Da hun var 9 år, flyttede familien til Nordkærvej 12., og hun kom til at gå på Holmegårdsskolen. Annelise Damm Olesen fortæller, at det sydligste rækkehus på Leopardvej – nr. 39 - hørte til i Hvidovre kommune indtil 1974. Da broen over åen var blevet nedlagt i 1961, var det naturligt, at huset blev indlemmet i Rødovre Kommune.

Også naboskabet til jernbanen har givet anledning til diskussioner i grundejerforeningen. I 1950 fik parcellerne på Dæmningens sydside eksproprieret et areal, der skulle bruges til anlæg af et nyt godspor fra Vigerslev Godsstation ("Hvidovre Fjern"). De store godstog gav, efter at have ventet

på signal til at køre ind på sporet mod vest, anledning til kraftig støj, da lokomotiverne måtte ”gasse” voldsomt op for at komme op i fart.

I 1974 syntes et par medlemmer, at der ikke længere var behov for grundejerforeningen

og foreslog den derfor nedlagt. Men pligten til medlemskab af grundejerforeningen er tinglyst, så forslaget kunne ikke realitetsbehandles.

I forbindelse med grundejerforeningens 25års jubilæum i 1962 sammenfattede for-

manden, H. Christensen, Dæmningen 67 en beskrivelse af kvarteret med følgende ord. ”Det har været et fredeligt og hyggeligt kvarter, og sladder og intriger har jeg ikke mærket noget til”.

Forstadsmuseet vil gerne have fotos af husene i området, gerne fra perioden 1936-86.

Damhusåen/Harrestrup Å set mod nord ved vendepladsen på Nordkærvej.

Foto: Jens Frederik Jørgensen, maj 2020.

Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel **36 49 38 38** • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Om enfamiliehuset, villaen og parcelhuset....

Af Poul Sverrild

.. kender vi det, og passer vi på det? ¹

Det almindelige danske enfamiliehuskvarter er bygget op over et stramt vejnet, som sikrer regulære firkantede grunde til flest muligt. Foto: Forstadsmuseet

Enfamiliehuset er i dag en selvfølgelig dansk boligform. For et par generationer siden var enfamiliehuset den drømmebolig, der så småt var ved at blive opnåelig for de mange, og endnu før var det en boligform for de få. Enfamiliehuset er blevet den boligform, hvor de fleste af os bor, og vi, der bor der, elsker naturligvis vores hjem. Der

har imidlertid altid været andre, som var mindre glade for vores huse, hvis de ikke lige var i kategorien: villa.

Kært barn har mange navne, og det gælder også enfamiliehuset: Villa/parcelhus/bungalow/murermesterhus/selvbyggerhus/medbyghus/typehus/arkitekttegnet typehus

osv., osv. Viften er bred, der er noget for enhver, og viften er med tiden blevet stadig bredere. Tidligere var der ikke så mange former at vælge imellem, for enfamiliehuset som boligform i byen er ikke så gammelt et fænomen.

Danmarks industrialisering i midten af 1800 -tallet ændrede mange ting, og én bivirkning var, at byernes boligmarked blev revolutioneret. Hvor boligen tidligere havde været knyttet til arbejdstagernes arbejdspladser, blev den efterhånden for de fleste knyttet til familien og helt uafhængig af arbejdspladsen. I løbet af få årtier udkrystalliserede den industrialiserede by de to boligformer, der gennem de følgende 150 år kom til at dominere den danske boligkultur og skabte det boligmarked, vi kender i dag.

Den ene boligform var lejlighedsejendommen i flere etager, som fra at være et rent by-fænomen også kom til at udgøre et centralt element i de nye forstæder. Den anden boligform var det moderne enfamiliehus, som på den ene side havde rødder i klassisk villakultur og på den anden side i den mindre bemidlede landbefolknings bygningskultur.

¹Denne artikel er en bearbejdning af artiklen Enfamiliehuset - danskernes drømmebolig af samme forfatter bragt i by & land nr. 123, juni 2019

I løbet af de efterfølgende 150 år blev den nye - og i dag dominerende danske by-form - forstaden udviklet og udfoldet. Her mangedobledes de ældre bykerners arealer og her udvikledes bymæssighed i nye former og strukturer, som overvejende blev bebygget med de to nævnte boligformer.

En voksende succes

Over hele landet spredte villa- og parcelhuskvarterer sig - og gør det stadig. Undersøgelse efter undersøgelse påviser nu som før, at dette er den bolig- og bosættelsesform, som danskerne foretrækker. Enfamiliehusets vigtigste og naturlige levested blev forstæderne, men det har i efterkrigstiden også bredt sig ud i det åbne land både som fritliggende, i tilknytning til en landejendom og i små klumper som 'forstadskvarterer' til landsbyer. Enfamiliehuset har været med til at udviske skellet mellem land og by.

I Hvidovre kommune dukkede de første enfamiliehuse, der ikke var knyttet til landbrug og gartneri, op lige omkring 1910. De markerede ankomsten af en helt ny slags Hvidovreborger, pendleren. Med arbejdsplads i byen og bopæl i cykelafstand i grønne og landlige omgivelser levede livsformen op til tidens bedste idealer og drømme om 'havebyen'. På godt hundrede år er det blevet til næsten 7.000 enfamiliehuse i kommu-

nen. Dertil kommer godt 3.000 dobbelt-, kæde og rækkehuse, som er de andre varianter af den havebolig, der er blevet vores ideal.

De tidlige enfamiliehuse i Hvidovre kan overordnet placeres i to grupper: de regulære villainspirerede og ofte arkitekttegnede teglstenshuse og de irregulære, selvbyggede huse ofte opført af lette materialer. Der blev opført enkelte store villaer, der ofte kan genkendes på, at det ikke har været nødven-

digt at bygge til på dem, men hovedparten af enfamiliehusene i Hvidovre er ombygget og afspejler, at det ikke var overklassen, der byggede her. Så på grund af økonomi og kronologi blev rigtig mange huse i Hvidovre bygget småt, og først senere blev der råd til at bygge ud. Sådan er det ikke alle steder.

Ser man på de danske enfamiliehuses størrelse opgjort i 2016, så ligger de største ikke overraskende i Gentofte og på Frederiksberg, hvor gennemsnitsarealet er henholds-

Villa Justitia lå på Hvidovrevej 79 (oprindelig Hvidovre Torvevej 35) blev opført i 1916 som bolig for landbetjent Harplod. I de landlige omgivelser matchede den moderne, men gedigne villa ejerens autoritet. Huset blev uden diskussion nedrevet i 1980'erne. Foto: Forstadmuseet.

vis 173m² og 186 m². I den anden ende af skalaen ligger de to gamle forstadskommuner, Rødovre og Hvidovre med gennemsnitsarealer på henholdsvis 122m² og 126 m².

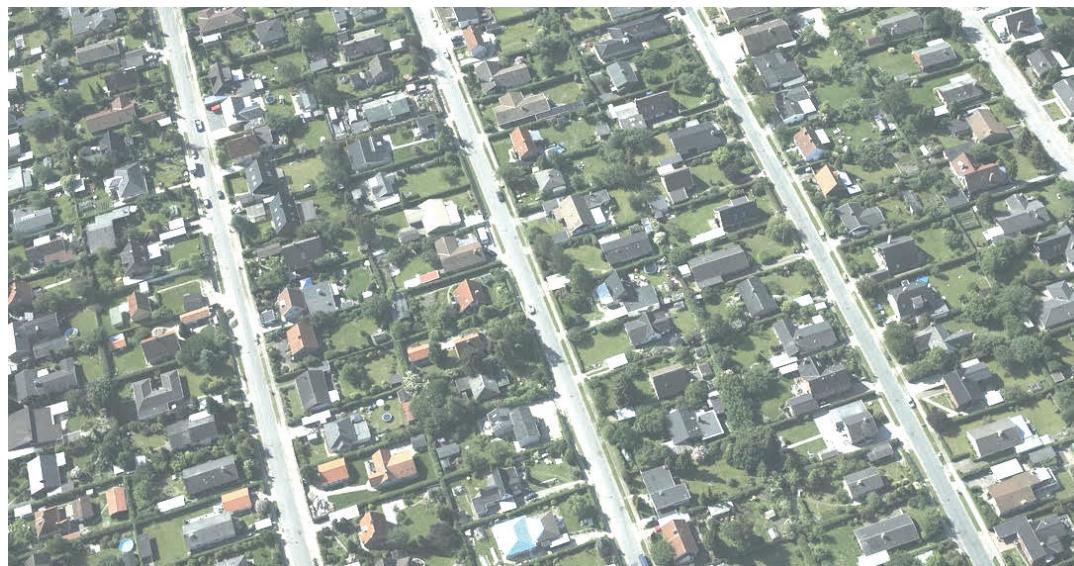
Disse boligstørrelser repræsenterer alle husene fra de ældste til de nyeste. men de nybyggede huses areal er vokset voldsomt gennem hele det 20. århundrede. I 2019 var den gennemsnitlige størrelse på nybyggede enfamiliehuse i hele landet 210m², hvor det i 1959 var 113m² - noget af en stigning.

Bag de tal ligger en velkendt byudviklingshistorie med en klar social profil. Men der ligger også en kronologi, hvor de gamle enfamiliehuse i Hvidovre og Rødovre fra årtierne inden 2. verdenskrig naturligvis var væsentlig mindre end efterkrigstidshusene i for eksempel Greve og Solrød kommuner, hvor husene er næsten 20 m² større. En anden historie er så, at der også har været en stærk tendens til, at husene i provinsen var større end de tilsvarende omkring København - formentlig blandt andet på grund af provinsens lavere grundpriser.

Passer vi på successen?

I 2011 udgjorde fritliggende enfamiliehuse 44 % af Danmarks samlede boligmasse,

mens kun 39% var etageboliger. De resterende 17 % var andre boligformer som for eksempel ovennævnte række-, kæde- og dobbelthuse, som jo er varianter af enfamiliehuset mere, end de slægter etageboligen på. Det betyder, at enfamiliehuset er den altdominerende hustype i Danmark, for ved indgangen til 2019 udgjorde den totale mængde af boligbygninger 1.469.086 huse. Af disse var ikke færre end de 1.113.918 enfamiliehuse, og resten var sammensat af rækkehuse, etageboliger og 'anden beboelse'.

Selv om enfamiliehusene ligger som et tilsyneladende ensartet tæppe over store dele af forstadslandskaberne, så viser forskellene på de enkelte kvarterer sig tydeligt, når man kommer ned i gadeplan. Strandhaven, Avedøre.
Foto: Poul Sverrild

Når vi sammenholder enfamiliehusenes overvældende andel af bygningsmassen sammen med, at næsten 90% af enfamiliehusene samtidig er beboet af deres ejere, står vi overfor et markant kulturelt, nationalt fænomen, som rækker langt videre end til husenes arkitektur. Enfamiliehuset rummer om noget dansk kultur. Det kan fastslås, at enfamiliehuset som boligbygning udtrykker en bærende dansk værdi, som ikke mindst har ejerskab som fundament, men som også rummer et nært forhold til matriklens jord og til jordens anvendelse.

sesmuligheder - skiftende over tid. Vores forkærlighed for boligen på jorden og for den private brugsret til det omgivende areal spejler en kultur, der ikke er langt fra det, de fleste tilflyttere til byen kom fra - landet.

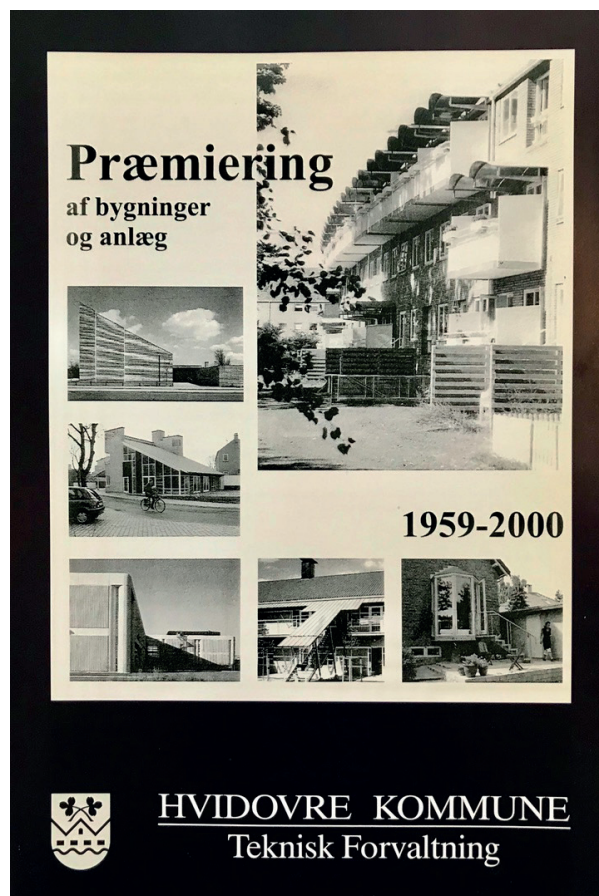
Med enfamiliehusenes helt overvældende succes, deres voldsomme antal og deres kulturelle betydning for de seneste 150 års danske bygnings-, bolig-, social- og familiehistorie skulle man forvente, at vores foretrukne boligform også havde en central placering i vores praksis indenfor bygningsfredning og bygningsbevaring, men det er ikke tilfældet.

I 2018 var 7.102 bygninger bygningsfredet, men blandt dem var blot 769 anført som parcelhuse. Det tal skal ses i relation til, at der var 1.099 fredede etageejendomme. Den tredje gruppe boliger med urban oprindelse er de mindre populære række-, kæde- og dobbelthuse, hvoraf ikke færre end 614 er bygningsfredede.

Som en sidebemærkning skal nævnes, at der i Hvidovre ikke er bygningsfredet nogen boligbygning, men nærmest til en fredning kommer også i Hvidovre boligkomplekser, idet Grenhusene tegnet af Sverre Pind er indstillet til fredning af Landsforeningen for Landskabs- og Bygningskultur, og Bredalsparken tegnet af samme arkitekt omtales af Slots- og Kulturstyrelsen som

værende blandt de absolut bedste parkbebyggelser i Danmark. Derimod har Hvidovre blandt sine 7.000 enfamiliehuse ingen, der blot har nærmet sig en fredningsindstilling.

Med den nævnte fordeling af antal fredninger på henholdsvis enfamiliehuse og etageejendomme og antallet af bygninger i de to kategorier følger, at enfamiliehusene i forhold til deres antal og historiske betydning

Hvidovre Kommune har gennem godt 60 år præmieret gode byggerier, og blandt det præmierede har gennem årene været mange enfamiliehuse.

er stærkt underrepræsenteret i vores fredningspraksis. Det kan forekomme underligt, men det hænger formentlig ikke mindst sammen med, at énfamiliehuset i alle andre udgaver end den eksklusivt arkitekttegnede, har været genstand for den hån og nedladenhed, som 'almindeligheden' sædvanligvis udsættes for af meningsdannere. Et ord som 'ligusterfascist' er ikke blevet til blandt de lykkelige enfamiliehusejere, men blandt meningsdannere, der har den indre by som kulturelt forbillede.

I Hvidovre har vi gennem mere end et halvt århundrede præmieret særlig gode nybyggerier og tilbygninger, og her finder vi - ikke mindst i de tidlige år - enfamiliehuse, og de er alle sammen registreret som bevaringsværdige og de er dermed som udgangspunkt beskyttede og sikrede for eftertiden. Den beskyttelse gælder dog kun, indtil en siddende kommunalbestyrelse mener noget andet om bevaringsværdien.

Hvad freder vi?

Blandt enfamiliehusene har der historisk været stærkest fokus på den borgerlige villa. Det er her skiftende tiders kunst-og arkitekturhistorikere er gået på jagt efter 'de enestående værker', fra 1800-tallets sidste og 1900-tallets første årtier. De er efterfølgende skrevet ind i arkitekturhistorien som

en perlerække af stilhistoriske og personlige værker, og meget naturligt er det også blandt dem, fredningsindsatsen først har foldet sig ud.

Dette fokus på bevaringsværdierne i enkeltstående huse (værker) tegnet af markante arkitekter (genier) var meget naturligt at have i tiden før 1. Verdenskrig, men kursen fortsatte forbløffende uforandret ind i det 20. århundredes ellers mere demokratiske kulturelle landskab.

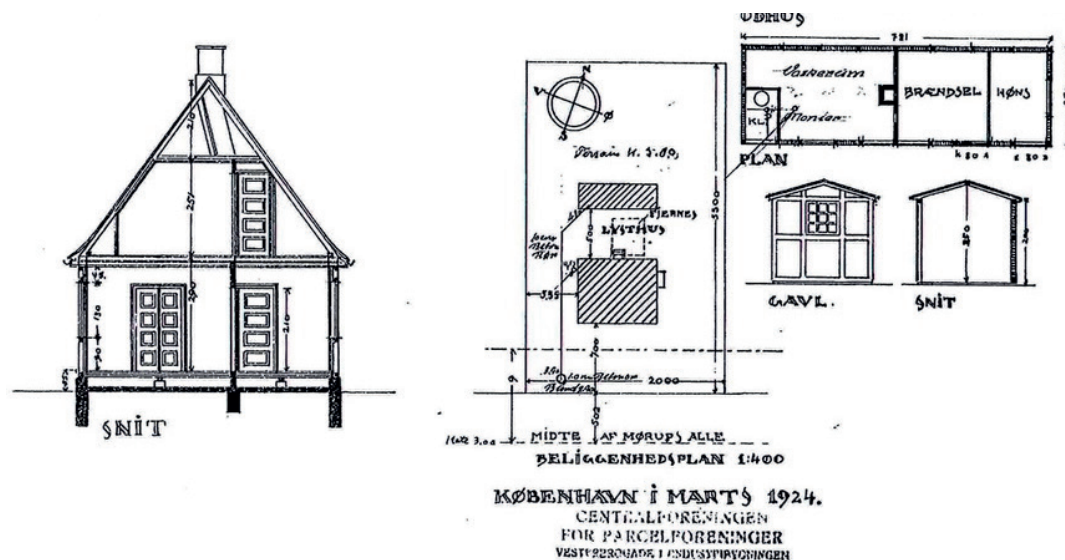
Den tilsyneladende interesse for de demokratiske bevægelser i det 20. århundrede blev i bevaringsarbejdet rettet mod de kollektive bebyggelsesplaner, hvor til dels de samme arkitekter i pagt med tidens fremadskridende først socialfilantropiske, senere selvorganiserede boligpolitiske aktiviteter udmøntede sig i for eksempel byggeforeninger for de bredere lag i befolkningen. Men interesse for den demokratisering af adgangen til det gode boligliv, der både kom til udtryk i etageboligsektoren og i enfamiliehussektoren, hang fast ved etageboligerne og levede på enfamiliehusområdet fortsat kun plads til det elitære.

Det officielle syn på enfamiliehuset har været styret af det klassiske blik på først villa-byggeriets arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter og senere også på de arkitektdominerede boligtypologier som for eksempel

forrige århundredskiftes byggeforeninger og de efterfølgende bygningskulturelle bevægelser som 'Bedre Byggeskik'. Den indfaldsvinkel har som sideeffekt kastet skygger over alternative kulturhistorisk og byggeteknologisk betydningsfulde kulturelle udtryk og bevægelser som for eksempel satte aftryk i de titusindvis af individuelt opførte enfamiliehuse, som i samme periode skaffede den største gruppe af danskerne tag over hovedet.

Bedre Byggeskik er også til stede i Hvidovre, selv om de bedste eksempler for længst er nedrevet. Men det stærke fokus på Bedre Byggeskik har for eksempel skygget for en anden organisation, 'Centralforeningen for Parcellforeninger og Villaejere i København og Omegn', som spillede en langt større rolle i en kommune som Hvidovre. Her stod foreningen bag opførelsen af en lang række villaer, som var karakteriseret ved at rette sig mod en bredere del af befolkningen end de huse, som Bedre Byggeskik stod for. Det ville være oplagt at frede et af Centralforeningens huse, men om det nås, inden de alle er revet ned, er usikkert.

Enfamiliehusets 150 års historie er lang periode, og den dækker derfor naturligt over både mange bevægelser, typologier og tidsbundne variationer. Så at forholde sig til Danmarks godt en million enfamiliehuse - eller bare Hvidovres 7.000 - kræver både

Centralforeningens modeltegninger til overkommelige huse for de bredere befolkningslag var tegnet af en række af de samme arkitekter, der leverede til Bedre Byggeskik. Udsnit af tegning i 'Halvtres Haveboliger' udgivet af Centralforeningen i 1921.

viden og overblik, så en kategorisering kan danne grundlag for bevaringsarbejdet.

De tidlige borgerlige villaer fra 1800 tallets sidste årtier står som nævnt stærkt i både arkitektur- og bygningsbevaringshistorien - og gør det med rette. Men det er også en bygningsmasse, der ligesom de fredede herregårde, repræsenterer størrelsesmæssigt stærkt begrænsede grupper.

De brede enfamiliehuskulturer, som har forandret det danske bylandskab (og såmænd også dele af det åbne land) radikalt,

er imidlertid langt mere kompleks, end det billede, litteraturen og statens fredningslister præsenterer. Den danske enfamiliehuskultur er blevet fortolket som et resultat af 'kulturel nedsivning' (de højere klassers normer har over tid påvirket de bredere klasser). Det er den fortælling, der historisk er blevet hævdet. En anden fortolkningsmulighed med større relevans for de første mange årtier af enfamiliehuskulturen er, at hovedmængden af huse blev til i en nødvendighedskultur, hvor store grupper af landboere, der flyttede til de nye forstæder, byggede boliger i krydsfeltet mellem deres

baggrundskultur og deres økonomi.

De oversete huse

Allerede i Mellemkrigstiden opførtes over hele landet flere hundrede tusinde enfamiliehuse omkring alle vores byer, og en meget stor andel af bygherrerne tilhørte arbejderklassen. Det var et overvældende antal huse set i forhold til det antal huse, der allerede var opført. Men denne periodes befolknings- og bygningsgruppe er kommet til at stå i skyggen af den endnu større gruppe, som virkeliggjorde samfundsdrømmen om velfærd gennem deres deltagelse i Efterkrigstidens boom for enfamiliehuse. Der kan imidlertid argumenteres for, at mellemkrigstidens enfamiliehusbyggeri repræsenterede en mere radikal samfundsudvikling end den nok så omtalte parcelhushistorie fra efterkrigstiden. Under alle omstændigheder var den fundament for udviklingen efter 2. verdenskrig.

Industrialiseringen indenfor byggesektoren meldte sig tidligt i markedet for enfamiliehuse i form af for eksempel nye byggematerialer. Fra slutningen af 1800-tallet bød talrige industrielt producerede nye tag- og vægmateriale sig til, og fra 1920-erne også for eksempel præfabrikerede vægmoduler som billige alternativer til de kendte og traditionelle byggematerialer. Det er en

spændende historie, der nuancerer og forklarer boligbyggeriets overordnede vej fra tegl til beton, som er den, vi taler om i dag. Der var mange andre muligheder, der blev prøvet af og praktiseret på vejen frem mod dagens industrialiserede og standardiserede udgave af enfamiliehuset.

Efterkrigstidens hundredtusindvis enfamiliehuse fordeler sig i henseende til kultur, økonomi og teknologi. Der blev selvfølgelig fortsat bygget traditionelt og understøttet til de selvhjulpne befolkningsgrupper, men hovedmassen af husene blev opført først som statslånhuse og siden - efter 1958 i stigende grad som typehuse. De rummer som hovedgrupper hver for sig meget forskellige kvaliteter som fx statslånhusenes optimering af bygningernes f2 og typehusenes større boliger, der udviklede rum og funktioner i takt med velstandens skift i retning af nye kulturelle tilstande som ændret ungdomskultur og den eksplosive vækst i andelen af udearbejdende kvinder.

Antallet af enfamiliehuse i efterkrigsårtierne er så voldsomt, at det ikke tillader detaljeret kendskab til hverken de enkelte bygninger eller alle de helheder, de indgår i. Arkitektkonkurrencer, udstillinger og faglitteratur, som markedsførte tidens enfamiliehuse, var hyppige, og det er naturligvis overvejende herfra, de huse, vi dyrker og kender til i dag, stammer. Den landsdækkende og over-

vældende flade af enfamiliehuse, der kom til at dække landet, rummer imidlertid helt andre fortællinger, som i kraft af at være lokale, provinsielle eller på anden måde uinteressante for de meningsdannende kredse, aldrig er kommet i øjenhøjde med meningsdannerne.

Husene og deres kvarterer er også blevet tolket på baggrund af Efterkrigstidens udbredte accept af angelsaksiske opfattelser og tolkninger. Fagfolk har haft en udbredt tilbøjelighed til at tolke denne del af vores boligkultur i amerikansk, og derfor er enfamiliehuskvartererne både blevet set som base for ukultiverede, materialistiske strømninger og siden som miljømæssigt problematiske områder. Enfamiliehuskvartererne omtales som for arealkrævende og for trafikalt uhensigtsmæssige - helt i forlængelse af amerikansk kritik. Danske forhold er fundamentalt anderledes, og når det handler om de københavnske forstæder er det vanskeligt at forestille sig mindre arealkrævende eller mere pendlingsegne boligformer, når det sammenholdes med boligkvaliteten og danskerne iboende drøm om jord.

Men årtiers kritik har sammen med den overvældende bygningsmasse ført til, at vi har interesseret os alt for lidt for de huse borgerne prioriterer.

Bevaringsværdierne ligger ikke kun i husene

I vores enfamiliehuskultur ligger ikke bare bolig- og kulturhistorie af national betydning, der ligger også arkitektur-, teknologi- og velfærdshistorie - og så den generelt oversete, men meget afgørende landskabs-historie. Enfamiliehuset kan ikke betragtes uden sin have. Haven er det, der skiller enfamiliehuset fra andre boformer, og forestillingerne om det gode liv i haveboligen har fra dag ét (1890'erne) været orienteret mod havens betydning for sundhed. Fra forestillingerne om lys og luft til ideerne om hjemmedyrkningens kvaliteter og økonomiske nødvendighed. Men vi savner endnu bevaringstænkning, der favner de kulturelle helheder, som er blevet udtrykt gennem skiftende generationers udvikling af hus/have-helheden.

Hvor de danske byer udviklede deres gadenet gennem århundreder og fik deres bebyggelser organiseret derefter, fik de nye enfamiliehuskvarterer i forstæderne udstykning, vejnet og bebyggelse i ét hug. De kvarterer, der opstod, fik med ret få undtagelser en ensartet struktur. Langt hovedparten af husene blev opført på grunde i udstykninger med logiske og praktiske vejnet, som tilgodeså det størst mulige antal af regelmæssigt rektangulære parceller, og som ikke krævede særlig forklaring for at finde rundt,

Enfamiliehusets have har altid været dets største kvalitet. Hvad enten det drejede sig om æstetik, sundhed eller nytteværdi.

for de imiterede grundlæggende brokvarterernes regelrette gadenet.

Den type kvarterer finder vi naturligvis i stor skala omkring vores større byer, men også som vedhæng til selv ret små landsbyer dukkede udstykningerne op i Efterkrigstiden.

Først efter 100 år kom 1960'ernes udstykninger af kvarterer med lukkede vejssystemer og trafikseparering. Det var en nyorientering, der skabte énfamiliehuskvarterer, som signalerede nye kulturelle værdier hos det brede huskøbende publikum. Tidens stadig mere omsiggribende fysiske planlægning banede dermed også vejen for en ny inter-

nationalisering af enfamiliehuskvarterernes organisering. Bilen blev en forudsætning for nye bebyggelsesstrukturer fordi velstanden muliggjorde det, og 'villa, vovse og Volvo' handlede mere om denne tids parcelhuskultur end om den klassiske villa.

Farvel til historien og mangfoldigheden

Tusindvis af gode danske enfamiliehuse bliver i disse år truet på eksistensen af typehusfirmaer, som ikke mindst med afsæt i de eksisterende huses energiforbrug anbefaler nedrivning med efterfølgende nybyggeri. Det udfordrer os i forhold til de bevaringsværdier, der ligger i de gamle huse og deres haver. For private husejere er energiregnskabet i et nyt hus fristende, men de færreste tænker på, at CO₂-regnskabet ved nybyggeri uendelig meget mere belastende.

Det mindst miljøbelastende hus er det, der allerede er bygget, så der er andre gode grunde til bevaring end kulturhistorien.

Vi ved ikke, hvordan vi skal nå at identificere de huse og kulturmiljøer, som vi skal udpege som bevaringsværdige inden nedrivning, for vi ved ikke, hvad det er for huse, vi har liggende i alle vores enfamiliehuskvarterer.

For at kunne sikre danskernes bygningskulturarv fra for eksempel Efterkrigstiden, må vi have viden om det kolossale byggede landskab, dets forudsætninger, visioner, former og teknologier. Vi må arbejde for, at vi på nationalt plan tager énfamiliehuskulturen lige så alvorligt, som vi tidligere har taget landbrugets bygninger eller Efterkrigstidens murede almene byggerier.

Og i Hvidovre bør vi blandt de 7.000 huse få registreret de bevaringsværdier, som findes i husene fra efter 1940, som vi slet ikke har registreret.

Vi skal bevare af hensyn til kulturhistorien, men vi skal også bevare af hensyn til oplevelses- og identitetsværdierne i villakvartererne. I en kommune som Hvidovre, der har mange ældre kvarterer, er det vigtigt at holde fast ved de kvaliteter, vi oplever i dem. For, som Arkitekt Maria Wedel Søe har beskrevet det:

*'Der er en årsag til at udtrykket 'hyggeligt gammelt kvarter' er et plusord. Derfor er det sjældent sjovt for naboerne, når der lander et energioptimeret rumskib i stål og glas i en glatbarberet have klos op af deres muremester villa eller et plans 1970'er-hus med gamle æbletræer omkring.'*¹⁹

Vejene til Hvidovre - Forstadsmuseet indbyder

Spændende eftermiddage på 'Vejene til Hvidovre'

Over tre fredag eftermiddage fortæller Poul Sverrild fra Forstadsmuseet om Hvidovre, forstæderne og byen.

Med afsæt i sin forskning om udviklingen af forstaden Hvidovre som del af Storkøbenhavn, taler Poul Sverrild om forstadshistorie og bolighistorie. Men det handler først og fremmest om lokaliteten Hvidovre og de livsvilkår, Hvidovre har budt på og udviklet. Der er så meget at undres over, glædes over, grædes over - og begynde at forstå.

Forstaden Hvidovre, kommunen Hvidovre, sognet Hvidovre, fodboldbyen og selvbyggerbyen. Hvidovre som samfundets laboratorium for boligbyggeri, Hvidovre som spisekammer for København, Hvidovre som ferieland, Hvidovre som tilflytterby o.s.v. o.s.v.

Det er alt sammen brikker til et puslespil med hjemstavnen som motiv.

Den kulturhistoriske vinkel handler ofte om, 'hvor det dog blev af': Uskylden, naturen, stilheden, det rene vand, den gode plads og de uplanlagte tumlepladser for børn og unge.

Men den vinkel skal spejles i ankomstvinklen: Hvor kom borgerne fra, hvor kom de gode boliger fra, hvor kom de gode skoler og daginstitutionerne fra - hvor kom 'det gode liv i forstaden' fra?

Poul Sverrild præsenterer og diskuterer i tre foredrag, hvorfor og hvordan Hvidovre og forstæderne blev, som de er blevet.

Hvidovre har først som kulturarvskommune og siden som hjemsted for Forstadsmuseet erobret sin egen historie, og nu er den nye viden tilgængelig i bogen 'Vejene til Hvidovre', men den nye viden skal fortsat deles og diskuteres, så den bliver en del af vores identitet.

Datoer: 25. september, 2. oktober, 9. oktober

Tid: alle dage 13.00 – 15.00

Sted: Fægtesalen, Alarmpladsen 7, 2650 Hvidovre

Pris: kr. 25,00 pr foredrag, alle tre foredrag kr. 60,00. Entreen dækker også kaffe og kage.

[Link til billetkøb via Forstadsmuseets hjemmeside.](#)

Begrænset deltagerantal, billetterne sælges efter først-til-mølle princippet.

Det hvide forklæde, der hang i vinden og blafrede

Af Karen Johansen

Jordemoderen der kæmper sig på vej til fødsel

Fra slutningen af 1743 kunne man i Valby-Hvidovre, møde et lille hus, med et skilt på døren, hvor der stod Jordemoder. Huset lå på et lille stykke jord, måske med en ko, der

græssede, og en tørresnor hvor der hang store hvide Forklæder. Det fortalt: Her bor en jordemoder.

Charlotta Maria Brungarten, havde netop d. 27. oktober 1743 bestået jordemodereksamen, og fik sit første distrikt i Valby-Hvidovre. Hun var hermed den første med attest i hånden, der fik retten til jordemoderskiltet på døren i Valby-Hvidovre.

Betingelserne for at blive jordemoder var dengang: At hun var gift, evt enke, og at hun selv havde født. Dernæst skulle hun medbringe en attest fra sin sognepræst, der angav, at hun var ærlig og gudsfrægtig.

Uddannelsen bestod af teoretisk undervisning af både en præst og en læge. Præstens undervisning skulle forberede jordemoderen på at kunne foretage nøddåb, og lægens undervisning i forskellige håndgreb under fødslen. Den praktiske oplæring skete hos en eksamineret jordemoder. Efter 4-6 måneders oplæring kunne hun indstilles til eksamination hos Den Kongelige forordnede Commission for Jordemødre.

Oplysninger om vores Charlotta Maria Brungarten var beskedne, som skik var den gang, men vi kan dog følge hende lidt. Vi ved, at hun var beskikket, dvs at hun fik sit eget distrikt- område, og dermed også en sikker, men beskeden indtægt. Formodentlig havde hun inden eksamen hjulpet til ved fødsler, altså den gode nabo. Måske i området Valby-Hvidovre.

I 1744 klagede Charlotta Maria Brungarten over, at hendes jordemoderkollegaer på Frederiksberg og i Vigerslev, tog fødsler i hendes distrikt, og derved mistede hun indtægt. En typisk klage på den tid. Det hang sammen med, at når vores Charlotta var blevet kaldt til fødsel, så måtte hun ikke forlade den fødende, før fødslen var overstået, om det så tog 1-2 døgn. I mellemtiden, kunne en anden kvinde i hendes distrikt gå i fødsel, og hvis hun ikke kunne vente på Charlotta, hentede man den nærmeste jordemoder i Vigerslev eller på Frederiksberg. Charlotta ville væk fra sit distrikt, den ringe indtjening og de lange veje, hun måtte gå af ufremkommelige markveje i al slags vejr. Vi

ved desværre ikke, hvor jordemoderhuset lå i Valby-Hvidovre.

Hun søgte både i januar, marts og oktober 1745 om at få tildelt et andet distrikt, helst i staden København. Men da det trak ud, tog hun til Fakse. Her blev hun, til hun fik sit eget distrikt i København. Herefter kan vi ikke følge Charlotta Maria Brungarten længere.

Herefter afløste den ene jordemoder efter den anden i Valby-Hvidovre, indtil 1810 hvor hele landet blev inddelt i mange små distrikter med hver deres distriktsjordemoder. På den måde sikrede staten, at alle kvinder havde lige adgang til fødselshjælp af en eksamineret jordemoder, boende indenfor en afstand af ca. 10 km.

En del af lønnen var jordemoderboligen – ofte beskeden – med tilhørende græsning til ko, samt brændsel eller et tilsvarende beløb hertil. Den resterende løndel fremkom ved betaling pr fødsel, som i 1792 var 3 mark for en gårdmand, 2 mark hvis det var en husmand, og 1 mark for mindrebemidlede.

Senere med oprettelse af de statsanerkendte Sygekasser fra 1892, blev fødselshjælp gratis for medlemmerne. Jordemoderkassen eller den kendte jordemodertaske blev almindelig i 1860-80. Tasken indhold var et træstetoskop til aflytning af fosterets hjertelyd. En stor klysmasprøjte til olie for at tømme tarmen, og måske et kateter til at tømme blæren. En åreladningskniv til at tappe blod, hvilket var meget uheldigt, hvis den kom i brug, for de kvinder der i forvejen var ved at forbløde.

1750 blev det første jordemoderhus åbnet i København, som senere blev afløst af den Kongelige Fødselsstiftelse. Herfra blev al jordmoderuddannelse udviklet. Det blev også stedet, hvor de ugifte kvinder – ofte tjenestepiger fødte anonymt, og kunne efterlade barnet til bortadoption.

Fødselsstiftelsens dåbsprotokol er ført fra 1759, og er tilgængelig på nettet.

Jordemoderkommissionens protokol over uddannede jordemødre er fra 1739 og opbevares på Rigsarkivet.

Tak for research og billedmateriale til: Aja Høy-Nielsen pens. Skoleleder, Margrit Juhl pens. Sygeplejerske og Magne Juhl pens Overlæge

Hvad er mon historien bag fotoet?

Af Jens Frederik Jørgensen

Da jeg i foråret bladrede Hvidovre Avis 1950 igennem, faldt mit øje på dette foto fra 5. maj 1950:

En modelracerbane på Brostykkevej. Den historie er vistnok glemt, så den er værd at grave frem, tænkte jeg ¹.

¹ ”Teknik for Alle” – Det danske Hobbyblad udkom første gang 1.11. 1948. Om bladet stadig udkommer, har jeg kunnet få bekræftet, men i 1974 bladet udkom stadig, da det er muligt at købe blade fra den årgang antikvarisk.

I 1950² var der 6 modelracerklubber i Danmark (København, Lyngby, Kastrup, Søborg, Odense og Fredericia). At bygge modelracerbiler var en ret eksklusiv hobby, der var i rivende fremgang. Fra 1950 begyndte Dansk Model Racer Union³ at bruge "Teknik for Alle" som medlemsblad.

For at hjælpe modelracesporten gik "Teknik for Alle" i 1950 i gang med at anlægge en betonstøbt modelracerbane på adressen Brostykkevej 180. Banen blev indrettet således, at den også ville kunne bruges til line-styrede modellfly⁴. Banen blev forsynet med sikkerhedsnet for at skærme både publikum og modellerne.

Et hjørne af parkeringspladsen.

Kilde: "Teknik for Alle" nr. 6 1950, side 34.

"Teknik for Alle" skriver i 1950 indgående om forskellige modeller af racere og modellfly, og om hvorledes de kunne bygges. Der arrangeredes konkurrencer i begge modeltyper, ligesom racererne inddeltes i forskellige klasser, og konkurrencerne skete i henhold til internationale regler.

1950's McCoy tether race car. Kilde: Internettet

"Teknik for alle" skriver også indgående om modelracerbanen/miniaturelufthavnen i Hvidovre.

30. april var der uofficiel åbning af banen. Banen var

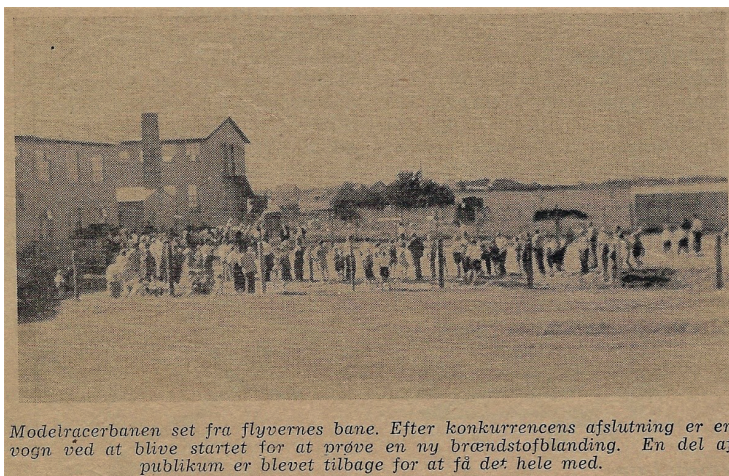
66,66 meter i omkreds og bredden af banelegemet var 0,5 meter. Overfladen var glat og plan, og var i det hele taget netop det, enhver modelracer havde gået og drømt om⁵.

² I baggrunden af fotoet ses Phønixhusene på Brostykkevej. Øverst i højre hjørne ses resterne af den lille gård, der lå her – udstykket fra "Bredegård" i 1932.

³ DMRU findes stadig.

⁴ Hjemmebyggede kunstflyvningsmodeller, der, når flyet er i luften, styres med 2 liner og derved udfører forskellige kunstflyvningsøvelser. En lille dieselmotor er monteret under modellflyet. Var i 1950 en endnu ret ny sport. I dag dyrkes sporten i regi af "Modellflyvning Danmark".

⁵ På et luftfoto fra 1954 (www.hvidovre.dk/hvidovre/Luftfoto) ses banen tydeligt. Den lå, hvor "Idealcombi A/S" i dag har parkeringsplads, Arnold Nielsens Boulevard 132-134.

Modelracerbanen set fra flyvernes bane. Efter konkurrencens afslutning er en vogn ved at blive startet for at prøve en ny brændstøfblanding. En del af publikum er blevet tilbage for at få det hele med.

Kilde. "Teknik for alle nr.8 1950, side 34.

Det er rigtig sommer for modelracerkørerne. I ryttergården på modelracerbanen i Hvidovre er der travlhed under træningen. Når een af kørerne har trimmet sin vogn, er han altid parat til at hjælpe en kammerat, som endnu ikke er færdig med sin vogn. En ting, som imidlertid sinker utroligt, er de mange interesserede tilskuere, som altid flokkes rundt om køreren, mens han trimmer sin vogn.

Kilde "Teknik for alle" nr. 9 1950 side 3

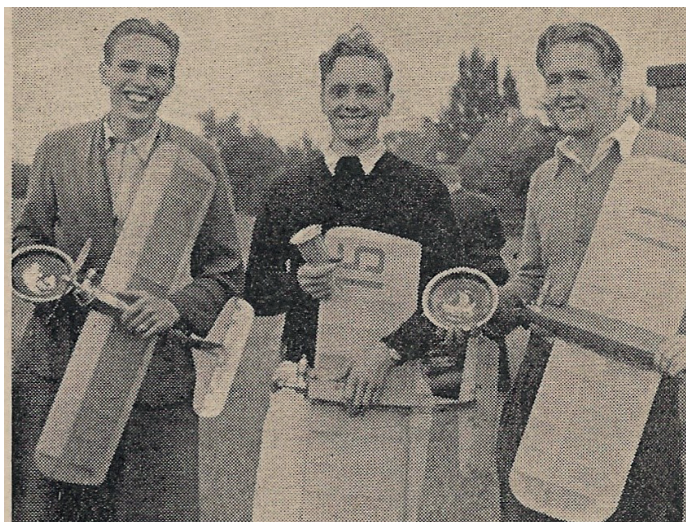
Ved de første prøvekørsler søndag den 30. april nåede flere af racerne op på hastigheder mellem 100 og 120 kilometer i timen. Der skete en del maskinskader, da vognene kørte ud af banen og blev fyldt med sand og grus. Det førte straks til en forbedring af banen, idet der blev støbt en 1 meter bred asfaltbane langs den rigtige banes inderside. 500 tilskuere var mødt op i prægtigt solskin, men da det blæste ret stærkt, var vilkårene for linestyringsfolkene dårlige. Det førte til en del knækkede propeller.

Den 4. juni havde "Teknik for Alle" arrangeret et konkurrenceløb med deltagelse af 17 vogne. Dupont fra klubben i Lyngby satte danmarkrekord med 145 km/t med sin hjemmebyggede McCoy60, med 10 m3 tændrørsmotor.

Arrangementet fandt sted i det bedst tænkelige vejr – solen skinnede fra en skyfri himmel. Der var mødt et stort og veloplagt publikum, hvor damer og børn lejrede sig i græsset med tæpper og iskager. Før hvert løb blev deltagerne præsenteret fra en højtalervogn, der var kørt op ved siden af

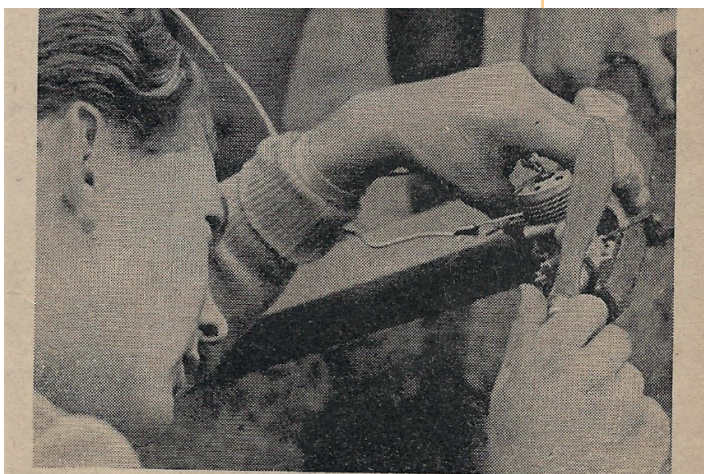
Ryttergården. I pauserne spillede højtaleren musik fra grammofonplader.

Den 27. august kørte Dansk Modelracerunion Danmarksmesterskaber på banen. Som reklame for arrangementet skrev

De tre præmietagere. Fra venstre: K. Madsen (3. præmie udsat af TFA), hjemmebygget model med Elfin motor; næst Jahn Hache (1. præmie, udsat af „Windy“), hjemmebygget modificeret H 68 med Viking motor; og endelig

Kilde: ”Teknik for alle” nr. 10, 1950, side 7.

Et nærbillede fra en af starterne. Orla Sørensen, Nykøbing F., med sin Dooling 29. Vil den — eller vil den ikke?

Kilde: ”Teknik for alle” nr. 10, 1950, side 7.

”Teknik for Alle” bl.a., at man skulle huske at reservere et par timer til besøget, og at der gik bus fra Toftegårds plads kl. 13.15.

Den 3. september afholdtes danmarksmesterskabet for linestyrede kunstflyvningsmodeller på banen på Brostykkevej. Det var ideelt vejr: stille og overskyet. Hver deltager havde et tidsrum på 8 minutter til at foretage sin flyvning i. Der var 13 deltagere.

”Teknik for alle” omtaler ikke racer banen i Hvidovre i 1951-årgangen. I stedet omtales indvielsen af Motor Racer Klubbens (MRKs) egen nye permanente betonbane på Amager Strandvej. Tillige omtales DM, der fandt sted i Odense i 1951.

Mere er der ikke at fortælle ud fra fotoet i Hvidovre Avis.

FAKTA - SIDE

Brostykkevej 180

Adressen Brostykkevej 180 findes ikke længere. Den forsvandt, da Arnold Nielsens Boulevard i 1959 blev ført igennem til Brostykkevej.

I 1932 blev der udstykket en grund på 3 tønder land fra "Bredegård". På grunden opførte marketender H. C. Andersen en landbrugsejendom med svinestald, hønsehus, vognport, redskabsskur og mødding⁶.

I 1946 ophørte landbrugsdriften. Grunden begyndte lidt efter lidt at blive udstykket og bebygget. De første erhvervsbygninger blev opført på den sydvestlige del, der i dag har adressen Arnold Nielsens Boulevard 132-144. Efterhånden blev der opført flere bygninger, og der blev påbygget 1. sal. Ejendommen har huset et væld af forskellige virksomheder, bl.a. Linnet & Laursen A/S's radiofabrik, Irmas frugtpakkeri, trykkerivirksomheder og et kommunal medievirksomhed.

I dag fremstår ejendommen som en renoveret præsentabel moderne erhvervsbygning.

I 1946 byggede den lokale murermester, H. Egeskov to værkstedsbygninger på en udstykket grund, der i dag har adressen Arnold Nielsens Boulevard 128-130. I starten havde grunden vejadgang fra Hvidovre Boulevard og havde husnummer 116. De to bygninger har gennem årene rummet mange forskellige virksomheder – håndværk, autoværksteder, metalvarefabrik mv.

Murermester H. Egeskov byggede i 1961 også på Arnold Nielsens Boulevard 124-126 en ejendom. Den har rummet mange forskellige

virksomheder bl.a. reproduktionsanstalt, "Clemens Diner Transportable". Kommunen har flere gange givet afslag på at indrette ejendommen til klubværelser.

På østsiden af Arnold Nielsens Boulevard var det den lokale snedkermester Harry Andersen, der byggede på to grunde.

I 1948 fik han tilladelse til at indrette en påtænkt beboelsesbygning, Arnold Nielsens Boulevard 179 som værksted, da han ikke længere kunne have sit værksted på Bårsevej. Tilladelsen gjaldt i 5 år. Da den periode var forløbet, blev der givet tilladelse til permanent at drive erhverv på grunden, og der har siden ligget maskinfabrik og metalvarefabrik på ejendommen.

Det var også Harry Andersen, der bebyggede en værksteds- og industribygning på grunden Arnold Nielsens Boulevard 181. Her har "Flora Danica Jewellery A/S" drevet virksomhed i snart 40 år.

Kilder: Hvidovre kommunes byggesagsarkiv og Krak 1946-55.

⁶ Marketender Andersen boede i haveforeningen Strandhaven, Valby. Kunne det mon tænkes, at han opførte svinestald og hønsehus på grunden, fordi han som marketender havde en "svinetønde" med køkkenaffald. Indholdet kunne bruges som foder til svin og høns. Hvor marketenderiet lå, vides ikke - Avedørelejren?

Butikker i Hvidovre syd

Af Jens Frederik Jørgensen

Forstadsmuseet og Hvidovre Lokahistoriske Selskab er i samarbejde med en gruppe af frivillige ved at lægge sidste hånd på en udstilling om butikker, der har ligget i Hvidovre Syd.

Udstillingen finder sted på Hovedbiblioteket i september på samme måde, som den tidlige meget besøgte udstilling om butikkerne i Nord.

Den kommende udstilling omfatter butikker, der har ligget på Hvidovrevej syd for Brøstykkevej, på Hvidovre Enghavevej, Strandmarksvej, Gammel Køge Landevej og Brøstykkevej. Og der er tale om flere hundrede butikker. Gruppen har på arkiv.dk og i Forstadsmuseets samlinger fundet en række fotos, der viser butikkerne.

Den forrige udstilling viste, at der i fotoalbums rundt om i Hvidovre ligger fotos af mange Hvidovre-butikker. Hvis nogen kan hjælpe med fotos af butikker i Syd, vil Forstadsmuseet gerne låne disse fotos til affotografering eller scanning. Museet kan kontaktes på tlf. 36490030 eller på mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk

Iskiosk på Strandmarksvej over for Strandmarksskolen
- Foto: Forstadsmuseet.

Arrangementer

- Tilmelding til arrangementer er nødvendig i de fleste tilfælde og foretages online på www.hls.nemtilmeld.dk. Tilmeldingen kræver en e-mailadresse - **har du ikke det, eller har du problemer med at tilmelde dig, kan du ringe til et bestyrelsesmedlem, der så vil hjælpe dig med tilmeldingen.**
- Deltagelse er i de fleste tilfælde gratis for medlemmer - ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Der er servering til alle foredragene for 20 kr.

HUSK: Forstadsmuseet kan ikke længere modtage tilmeldinger til arrangementer i HLS.

Rundvisning i Avedøre landsby

Tirsdag d. 18.8. 2020 kl.: 15:30 - 17.30

Gentages:

Søndag d. 23.8. 2020 kl.: 13:30 - 15:30

Mødested: Avedøre gamle Skole,

Smøgen 1, 2650 Hvidovre

En forfriskning serveres efter turen

Oldermanden i Avedøre Landsbylaug, Johnni Andersen er guide på turen rundt i den smukke Avedøre landsby. Han vil fortælle om landsbyens historie og fortælle om personer, der har boet i landsbyen – alt sammen krydret med anekdoter fra landsbylivet. Rundvisningen afsluttes i Avedøre ældste skole, der er fra 1781.

Max deltager antal: 25

Tilmelding nødvendig

Pris: Medlemmer: gratis

- ikke-medlemmer 25,- kr

Herefter servering: 20,- kr

Besøg i Sankt Nikolaj Kirke

Onsdag d. 2.9. 2020 - Kl.: 14 - 16

Mødested: Sankt Nikolaj Kirke,

Strøbyvej 2, 2650 Hvidovre,

indgang fra Hvidovrevej.

Siden 1931 har der været en romersk-katolsk menighed i Hvidovre. I 1960 indviedes Sankt Nikolaj Kirke, tegnet af den verdensberømte danske arkitekt, Johan Otto von Sprechelsen. Jette Kromayer og Ole Mohrsen vil fortælle om kirken og om arbejdet i den katolske menighed. Besøget er et led i besøgene i Hvidovres kirker. Under den efterfølgende servering vil der være mulighed for at komme med spørgsmål.

Max deltager antal: 50

Tilmelding nødvendig

Pris: Medlemmer: gratis

- ikke-medlemmer 25,- kr

Servering 20 kr

Lad ham dø - 2-årig i Ravensbrück og Theresienstadt

Mandag d. 14.9.20 kl. 13.30 – 15.30

Magistergården ved Hvidovre Kirke,

Hvidovre Kirkeplads 3, 2650 Hvidovre.

Som 2-årig endte Ib Katznelson i tyske koncentrationslejre sammen med sin familie. De blev anholdt af tyskerne den aften, de skulle have været sejlet i sikkerhed i Sverige. Ib Katznelson har i sin bog skrevet om familiens overlevelser i to koncentrationslejre - en mørk og brutal tid. Familien blev hentet hjem i "De Hvide Busser".

Bogen danner grundlag for foredraget.

Ib Katznelson og hans familie flyttede til Hvidovre i 1953. Ib boede i Hvidovre i godt 15 år.

Mødet er et fællesarrangement mellem Hvidovre Lokahistoriske Selskab og Hvidovre kirke (Sogneeftermiddage).

Max. deltager antal: 100
(Antallet kan ændres, afhængig af antal tilmeldinger til Hvidovre Kirke)

Tilmelding nødvendig.
Gratis for medlemmer
Gratis for Ikke-medlemmer
Servering 20 kr

Foredrag ved Heinz Hildebrandt

Torsdag 22.10.2020 14-16
Lille Friheden
Lille Friheden 1
2650 Hvidovre

Heinz Hildebrandt flyttede i 1968 fra Vejle til Hvidovre hvor han i HIF spillede 135 kampe, var med til at vinde en bronze- og en sølvmedalje. Desuden var han i en periode målmand på landsholdet. Han blev i 1967 uddannet lærer og arbejdede i 37 år på Strandmarksskolen/Engstrandsskolen. Foredraget vil koncentrere sig om Heinz Hildebrandts fodboldkarriere og der vil være mulighed for at se hans samling af scrapbøger fra perioden.

Max. deltager antal: 100
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer

- Ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Betales ved fremmøde.
Servering 20 kr..

Ivan Schjønning - oplevelser fra min tid i Hvidovre.

Mandag d. 2.11.2020 kl. 19.00 – 21.00
Hvidovre Hovedbibliotek,
Hvidovrevej 280,
2650 Hvidovre

Ivan Schjønning var fra 1973 - 81 medlem af kommunalbestyrelsen valgt for Danmarks Kommunistiske Parti.

I de sidste 4 år var han ”tungen på vægtskålen” i kommunalbestyrelsen, og med sin energi og humor opnåede han indflydelse på de beslutninger, der blev truffet.

Det kulturelle område stod Ivan Schjønning særligt nær.
Ivan Schjønning bor nu i Svaneke.

Max. deltager antal: 35
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
- Ikke-medlemmer betaler 25 kr.
Betales ved fremmøde.
Servering 20 kr.

Hvidovres første boghandel

Tirsdag d. 17.11.2020 kl. 13.30 – 15.30
Magistergården,
Hvidovre Kirkeplads 3, 2650 Hvidovre

Ib Andersen - søn af boghandler Leif Andersen - fortæller om sin fars boghandel, der fra 1940 til 1972 lå på hjørnet af Hvidovrevej og Landlystvej.

Ib Andersen beskriver årets gang og årenes gang i boghandlen samt fortæller minder fra sit eget og familiens liv i Hvidovre.

Max. deltager antal: 80
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Betales ved fremmøde
Servering 20 kr

Julehygge i Rytterskolen

Årets mødeprogram slutes af med julehygge i Rytterskolen.
Vi ses torsdag d. 10.12. 2020 kl. 14 - 16.

Max deltagerantal 35
Deltagelse: 50,- kr.
betaling ved fremmøde.
Afhængig af coronasituationen starter tilmeldingen 1. december 2020

Bagsiden...

Besøg udstillingen på Hovedbiblioteket
i perioden 3. til 20. september
(begge dage inklusive).

Butikker på Strandmarksvej - 1952
Foto: Forstadsmuseet

